

**รูปแบบการบริหารการเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียนตามหลักพุทธธรรม
ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2**
**A MANAGEMENT MODEL FOR ENCHANCING STUDENT SAFETY BASE ON
BUDDHIST PRINCIPLES IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
SUPHANBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2**

¹ฐิติพร พิมพ์ชัย Thitiporn Pimchai

²พระมหาญาณวัฒน์ จิตตพัฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano

³พีรวัฒน์ ชัยสุข Perawat Chaisuk

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: titipornpimchai@gmail.com

Article Received: September 22, 2026. Revised: September 28, 2026. Accepted: September 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารการเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 สํารวจด้วยแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครู 326 คน วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 17 รูป/คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน วิเคราะห์เนื้อหา และระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินรูปแบบกับกลุ่มตัวอย่าง 30 รูป/คน วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารการเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยโครงสร้างสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำและวัตถุประสงค์ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกัน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ยกระดับการดูแลช่วยเหลือ และสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กร ส่วนที่ 2 ขอบข่ายการดำเนินงานด้านความปลอดภัย 5 ด้าน ซึ่งครอบคลุมความปลอดภัยของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ความปลอดภัยในบริเวณโรงเรียน สภาพแวดล้อมโดยรวม ความปลอดภัยของเครื่องมือและอุปกรณ์ และการเดินทางของนักเรียน ส่วนที่ 3 กลไกการขับเคลื่อนด้วยหลักสัมมาปธาน 4 และส่วนที่ 4 แนวทางการบริหารจัดการและการประเมินผล ที่เน้นการทำงานร่วมกันของคณะทำงานทุกภาคส่วน สรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ BASIC

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, ความปลอดภัยของนักเรียน, หลักพุทธธรรม, สัมมาปธาน 4, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research article aims to propose a management model for enhancing student safety based on Buddhist principles for primary schools under the Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 2. This study employed a multiphase mixed-methods research design divided into three phases; Phase 1: Surveying a sample of 326 administrators and teachers using questionnaires. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI). Phase 2: Developing the model through interviews with 17 experts and a focus group discussion with 9 experts, with data analyzed using content analysis. Phase 3: Implementing and evaluating the model with a sample of 30 participants. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The research findings revealed that the developed management model for enhancing student safety based on Buddhist principles for primary schools under the Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 2 consists of four main structural components: 1) Introduction and objectives, aiming to build immunity, promote multi-sectoral participation, elevate care and assistance, and create an organizational safety culture; 2) Five scopes of safety operations, covering the safety of buildings and structures, school grounds, overall environment, tools and equipment, and student transportation; 3) Driving mechanisms based on the Four Sammappadhāna (Right Exertions) principles; and 4) Management and Evaluation Guidelines, emphasizing collaboration among multi-sectoral working committees. The synthesized body of knowledge from this research is summarized as the "BASIC" model.

Keywords: Management Model, Student Safety, Buddhist Principles, Four Sammappadhāna, Primary Schools

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศและเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสู่สังคม ในยุคปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนในทุกมิติทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดความท้าทายใหม่ๆ ที่สถาบันการศึกษาทุกระดับชั้นต้องปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้วางรากฐานและเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาของไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือการสร้างพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) ในบริบทนี้ การจัดการศึกษาจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการให้ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพรอบด้าน รวมถึงการดูแลคุ้มครองความปลอดภัย

ของผู้เรียนเป็นอันดับแรก ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับตามหลักสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, 2546)

อย่างไรก็ตาม สภาวะการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้นำมาซึ่งปัญหาด้านความไม่ปลอดภัยในสถานศึกษาที่หลากหลายและทวีความซับซ้อนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ภัยทางกายภาพ เช่น อุบัติเหตุจากการใช้อุปกรณ์ การหกล้ม หรือภัยธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นภายในบริเวณโรงเรียน แต่ยังรวมถึงภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและสังคมของนักเรียน เช่น การรังแกกัน ซึ่งอาจเกิดขึ้นทั้งในรูปแบบกายภาพ วาจา หรือผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การใช้ความรุนแรง การคุกคามทางเพศ หรือแม้กระทั่งการละเมิดสิทธิเด็กในรูปแบบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2564) ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของนักเรียน ทำให้เกิดความวิตกกังวล ความเครียด ขาดความมั่นใจ และอาจส่งผลเสียต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาการทางสังคมของนักเรียนในระยะยาว การสร้างความตระหนักรู้ การป้องกัน และการพัฒนาระบบบริหารจัดการความปลอดภัยจึงมิใช่เพียงแค่มาตรการเสริม แต่เป็นภารกิจเร่งด่วนและจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนต้องให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยที่นักเรียนยังอยู่ในระหว่างการเรียนรู้ การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และต้องการการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากผู้ใหญ่ เนื่องจากยังขาดวุฒิภาวะในการตัดสินใจและป้องกันตนเองจากภัยอันตรายต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ (สมศักดิ์ ภูวิภาดาวัฒน, 2544)

ในบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐ การพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีธรรมาภิบาลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนประเทศและการสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชน ดังที่ปรากฏในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 กฎหมายฉบับนี้ได้วางกรอบแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งคือการส่งเสริมให้ส่วนราชการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ทันสมัย สอดคล้องกับพลวัตทางสังคมและความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562) แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในแวดวงการบริหารจัดการตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 โดยมี Peter Senge เป็นผู้บุกเบิกแนวคิดสำคัญ ได้แก่ การเรียนรู้ส่วนบุคคล แบบแผนความคิด วิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้เป็นทีม และการคิดเชิงระบบ การนำแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้มาปรับใช้ในหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงสถานศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงาน อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในองค์กร อย่างไรก็ตามแม้จะมีนโยบายและกฎหมายที่ส่งเสริม แต่การนำหลักการบริหารจัดการที่ดีและแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในทุกบริบทขององค์กรภาครัฐยังคงเป็นความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการกับปัญหาเชิงซ้อนที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม และความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม

ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และความจำเป็นในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลและศักยภาพขององค์กรภาครัฐตามแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงคุณค่าและศักยภาพอันลึกซึ้งของหลักพุทธธรรมซึ่งเป็นรากฐานทาง

ปัญญาและคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยในการนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้เป็นเพียงคำสอนทางศาสนา แต่ยังเป็นปรัชญาการดำเนินชีวิตและการบริหารจัดการที่มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ได้อย่างน่าอัศจรรย์ ดังเช่นหลักปธาน 4 หรือสัมมปธาน 4 ซึ่งเป็นหลักแห่งความเพียรพยายามอันชอบธรรมที่ถูกกล่าวถึงอย่างละเอียดในพระไตรปิฎก (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551) หลักปธาน 4 ประกอบด้วย สังวรปธาน (เพียรระวัง) หมายถึง ความเพียรในการระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น ในบริบทของการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา หลักการนี้เน้นการ ป้องกัน ก่อนเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ โดยการสำรวจความเสี่ยง การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดอันตราย การจัดทำแผนป้องกันและเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยต่างๆ การวางมาตรการเชิงรุกเพื่อลดความเสี่ยง และการปลูกฝังความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยให้แก่บุคลากรและนักเรียน ปหานปธาน (เพียรละ) หมายถึง ความเพียรในการละ กำจัดบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดสิ้นไป หลักการนี้มุ่งเน้นการ แก้ไขและจัดการ กับปัญหาความปลอดภัยที่เกิดขึ้นแล้วอย่างทันทั่วทั้งที่และมีประสิทธิภาพ รวมถึงการระงับเหตุ การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบเหตุ การสืบสวนหาสาเหตุของปัญหาเพื่อป้องกันการเกิดซ้ำ และการดำเนินการตามมาตรการทางวินัยหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2560) ภาวนาปธาน (เพียรเจริญ) หมายถึง ความเพียรในการทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้นมา และเพียรทำให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น หลักการนี้เน้นการ พัฒนาและสร้างเสริม สิ่งดีงามในระบบความปลอดภัย โดยการส่งเสริมทักษะชีวิต การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านความปลอดภัย การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ยั่งยืน การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน บ้าน และชุมชน เพื่อร่วมกันเป็นเครือข่ายความปลอดภัย อนุรักษปธาน (เพียรรักษา) หมายถึง ความเพียรในการรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูรณ์ หลักการนี้มุ่งเน้นการ อารงรักษาและพัฒนาต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึงการติดตาม ประเมินผล และทบทวนมาตรการความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ การปรับปรุงระบบและขั้นตอนการดำเนินงานให้ทันสมัย และมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ การรักษามาตรฐานและคุณภาพของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยให้คงอยู่ และการสร้างกลไกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562)

จากการสำรวจสถานการณ์ความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาของไทยในช่วงที่ผ่านมา พบว่ามีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของนักเรียนในหลายมิติ ทั้งปัญหาด้านกายภาพและด้านสังคม จิตวิทยา กระทรวงศึกษาธิการได้รายงานว่าในแต่ละปีมีเหตุการณ์อุบัติเหตุภายในโรงเรียน การบาดเจ็บจากการเล่น และอุบัติเหตุทางการจราจรบริเวณโรงเรียนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาซึ่งยังขาดความสามารถในการประเมินความเสี่ยงและป้องกันตนเองได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) นอกจากนี้ รายงานของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ยังชี้ให้เห็นว่าปัญหาการรังแกกันในสถานศึกษาระดับประถมศึกษายังคงเป็นปัญหาที่พบได้บ่อย โดยมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ประสบกับการถูกรังแกทั้งในรูปแบบกายภาพและวาจา ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อสุขภาพจิต ความมั่นใจในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2564) ในส่วนของปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา มูลนิธิหญิงชายก้าวไกลได้เปิดเผยว่า ยังมีกรณีการละเมิดสิทธิและความรุนแรงต่อเด็กที่เกิดขึ้นในบริเวณโรงเรียนและพื้นที่ใกล้เคียง อีกทั้งการแพร่ขยายของสื่อออนไลน์ยังก่อให้เกิดปัญหา Cyberbullying ซึ่งเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา

จำเป็นต้องให้ความสำคัญและวางมาตรการรับมืออย่างจริงจัง (มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล, 2565) สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 มีลักษณะเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทที่มีบริบทเฉพาะ ทั้งในด้านสภาพภูมิประเทศ ระดับทรัพยากรของโรงเรียน และลักษณะทางสังคมของชุมชน ส่งผลให้โรงเรียนในพื้นที่นี้เผชิญกับความท้าทายด้านความปลอดภัยที่มีความเฉพาะเจาะจง อาทิ ความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์ความปลอดภัย การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการความปลอดภัย ตลอดจนความยากลำบากในการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2, 2566) ปัจจัยเหล่านี้ล้วนชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของนักเรียนในสถานศึกษากลุ่มนี้ให้ดียิ่งขึ้น โดยการนำหลักพุทธธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการบริหารการเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จึงเป็นแนวทางที่น่าสนใจและมีความสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของไทยเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ทางศาสนากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อสร้างระบบที่มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่การศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะและต้องการการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง เช่น โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายและต้องการระบบบริหารจัดการความปลอดภัยที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและบริบทเฉพาะของโรงเรียนแต่ละแห่งได้อย่างครอบคลุม

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารการเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2 โดยมีแนวคิดสำคัญในการนำหลักปธาน 4 มาประยุกต์ใช้ในการสร้างระบบการบริหารความปลอดภัย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ และเป็นประโยชน์ต่อการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาองค์กรตามหลักการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่ และตามหลักพระพุทธศาสนาอันมีความเหมาะสมกับสังคมไทยในบริบทของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารการเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพุทธะยะโดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระยะการดำเนินการวิจัย

ระยะการวิจัย	วิธีการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็น การเสริมสร้างความปลอดภัย ของนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การ ศี ก ษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2	การใช้แบบสอบถามกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 326 คน	- ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน - ค่าความต้องการจำเป็น (PNI)	ความต้องการจำเป็นการ เสริมสร้างความปลอดภัย ของนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 2
ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหาร การเสริมสร้างความปลอดภัย ของนักเรียนตามหลักพุทธ ธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 2	- การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ 17 รูป/คน - การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน	- วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	รูปแบบการบริหารการ เสริมสร้างความปลอดภัย ของนักเรียนตามหลักพุทธ ธรรมของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2
ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมิน รูปแบบการบริหารการ เสริมสร้างความปลอดภัยของ นักเรียนตามหลักพุทธธรรม ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 2	- กลุ่มเป้าหมาย 30 คน	- ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน	ผลการทดลองใช้ และ ประเมินรูปแบบการบริหาร การเสริมสร้างความ ปลอดภัยของนักเรียนตาม หลักพุทธธรรมของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 2

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารการเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำและวัตถุประสงค์ การดำเนินงานตามคู่มือฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการบูรณาการมาตรการเชิงกายภาพและหลักพุทธธรรมในการขับเคลื่อน

วัตถุประสงค์การดำเนินงาน 1) เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและความรู้สึกปลอดภัย มุ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่อบอุ่น มั่นคง ปราศจากความกังวล 2) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีระดมความร่วมมือจากครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ในการเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหา 3) เพื่อยกระดับการดูแลช่วยเหลือตามหลักพุทธธรรม นำหลักธรรมมาเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลดความเสี่ยง และปลูกฝังความมีสติ 4) เพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กร พัฒนาให้ความปลอดภัยกลายเป็นวิถีปฏิบัติปกติของทุกคนในสถานศึกษา

ส่วนที่ 2 ขอบข่ายการดำเนินงานด้านความปลอดภัย เพื่อให้การป้องกันครอบคลุมทุกมิติ สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางปฏิบัติใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความปลอดภัยของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ด้านความปลอดภัยในบริเวณโรงเรียน ด้านสภาพแวดล้อมโดยรวม ด้านความปลอดภัยของเครื่องมือและอุปกรณ์ และด้านการเดินทางของนักเรียน ซึ่งแต่ละด้านจะมีรายละเอียดที่เป็นเป้าหมาย แนวทางปฏิบัติ 1) เป้าหมาย 2) กิจกรรมหลัก 3) กิจกรรมย่อย 4) เครื่องมือ/เอกสารที่ใช้ 5) วิธีวัดและประเมินผล

ส่วนที่ 3 กลไกการขับเคลื่อนด้วยหลักสัมปธาน 4 เพื่อการบริหารจัดการความปลอดภัยที่ยั่งยืน สถานศึกษาควรนำหลักสัมปธาน " (ความเพียรชอบ) มาประยุกต์ใช้เป็นขั้นตอนการทำงาน ดังนี้ 1) สังวรปธาน (เพียรระวัง) การจัดทำนโยบายและมาตรการป้องกันก่อนเกิดเหตุ (เช่น การประเมินความเสี่ยง การวางแผนเฝ้าระวัง) 2) ปหานปธาน (เพียรละ) การกำจัดจุดเสี่ยงและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นทันที เพื่อขจัดสาเหตุแห่งทุกข์หรืออันตราย 3) ภวานาปธาน (เพียรเจริญ) การพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียน โดยใช้ "สติ" ในการปฏิบัติหน้าที่และการใช้ชีวิต เพื่อป้องกันความประมาท และ 4) อนรักขนาปธาน (เพียรรักษา) การรักษามาตรฐานและสร้างความต่อเนื่อง โดยการติดตามผล ยกย่องผู้ปฏิบัติงานดี เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ยั่งยืน

ส่วนที่ 4 แนวทางการบริหารจัดการและการประเมินผล

1. โครงสร้างการบริหาร 1) คณะทำงาน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบงานความปลอดภัย ตัวแทนผู้ปกครอง และสถานักเรียน 2) บทบาท ผู้บริหาร กำหนดนโยบายและสนับสนุนทรัพยากร, ครู/บุคลากร ปฏิบัติตามมาตรการและดูแลนักเรียน, นักเรียน เป็นแกนนำเฝ้าระวัง (เพื่อนช่วยเพื่อน)

2. การประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ควรมีการวัดผลผ่านกระบวนการดังนี้ 1) เครื่องมือวัดผล แบบประเมินความรู้สึกลปลอดภัยของนักเรียน, แบบบันทึกสถิติอุบัติเหตุ/เหตุไม่พึงประสงค์, รายการตรวจสอบ (Checklist) รายเดือน 2) การรายงานผล สรุปผลการดำเนินงานรายภาคเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงแผนงานในปีถัดไป

3. การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจ (Reinforcement) เช่น การเชิดชูเกียรติห้องเรียนต้นแบบด้านความปลอดภัย เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีและสร้างความตระหนักร่วมกัน

ส่วนที่ 4 แนวทางการบริหารจัดการและการประเมินผล

รูปแบบการบริหารการเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 เป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย (Safe Zone) อย่างยั่งยืน โดยอาศัยการบูรณาการ มาตรการเชิงกายภาพร่วมกับหลักพุทธธรรมในการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ การดำเนินงานมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและความรู้สึกลปลอดภัยให้แก่ผู้เรียนผ่านการจัดสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น มั่นคง ปราศจากความกังวล พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีที่ระดมความร่วมมือจากครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามาเป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง ตลอดจนยกระดับการดูแลช่วยเหลือโดยนำหลักธรรมมาเป็นเครื่องมือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลดความเสี่ยง และปลูกฝังความมีสติ เพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยให้กลายเป็นวิถีปฏิบัติปกติของทุกคนในสถานศึกษาอย่างแท้จริง

ขอบข่ายการดำเนินงานเพื่อการป้องกันภัยอย่างครอบคลุมถูกกำหนดไว้ใน 5 ด้านหลัก ซึ่งขับเคลื่อนผ่านโครงการเชิงรุกที่มีเป้าหมายและตัวชี้วัดชัดเจน ได้แก่ ด้านอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มุ่งเน้น

ความมั่นคงแข็งแรงและระบบป้องกันอัคคีภัยผ่านโครงการอาคารมั่นคง ห้องเรียนอุ่นใจ ด้านบริเวณโรงเรียนที่มุ่งขจัดมูมอับและลดการรังแกกันผ่านโครงการพื้นที่ปลอดมูมอับ เห็นกันทั่วถึง ด้านสภาพแวดล้อมโดยรวมที่เน้นสุขอนามัยและบรรยากาศร่มรื่นผ่านโครงการรมณีสถาน สุขภาวะโรงเรียน ด้านความปลอดภัยของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีระบบตรวจสอบและควบคุมการใช้งานผ่านโครงการอุปกรณ์พร้อมใช้ เรียนรู้ปลอดภัย และด้านการเดินทางของนักเรียนที่จัดระเบียบจราจรและรณรงค์วินัยจราจรผ่านโครงการรับ-ส่งปลอดภัย หน้าโรงเรียนเป็นระเบียบ ซึ่งทุกโครงการมีการกำหนดแนวปฏิบัติ เครื่องมือวัดผล และการประเมินผลทั้งเชิงผลผลิตและผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม

กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารนี้ให้เกิดความยั่งยืน คือการประยุกต์ใช้หลักสัมปทาน 4 หรือความเพียรชอบ เป็นขั้นตอนการทำงานหลัก เริ่มตั้งแต่การเพียรระวังป้องกันก่อนเกิดเหตุ ด้วยการประเมินความเสี่ยง (สังวรปธาน) การเพียรละและกำจัดจุดเสี่ยงที่เกิดขึ้นทันทีเพื่อขจัดอันตราย (ปหานปธาน) การเพียรเจริญและพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนให้ใช้ชีวิตอย่างมีสติเพื่อป้องกันความประมาท (ภาวนาปธาน) และการเพียรรักษามาตรฐานเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ยั่งยืน (อนุรักษนาปธาน) ภายใต้โครงสร้างการบริหารที่มีส่วนร่วมของคณะทำงานพหุภาคี ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และสถานักเรียน ควบคู่ไปกับการประเมินผลอย่างเป็นระบบด้วยเครื่องมือที่หลากหลายและการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นพื้นที่แห่งความปลอดภัยและมีความสุขอย่างแท้จริง ดังภาพที่ 1

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการนำเสนอรูปแบบการบริหารการเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่าเป็นการพัฒนาในรูปแบบในงานวิจัยนี้มีลักษณะเด่นคือการวางระบบบริหารความปลอดภัยที่ชัดเจน โดยกำหนดขอบข่ายงานความปลอดภัย 5 ด้าน และใช้หลักสัมปทาน 4 เป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดวงจรการทำงานที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่การป้องกัน การแก้ไข การพัฒนา ไปจนถึงการรักษามาตรฐาน ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่ารูปแบบดังกล่าวสอดคล้องโดยตรงกับแนวคิดทฤษฎีระบบและการพัฒนาระบบที่ปรากฏในบทที่ 2 โดยเฉพาะแนวคิดระบบเปิดที่เน้นว่าองค์กร (โรงเรียน) ต้องมี Input–Process–Output และใช้ Feedback เพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นระบุทั้งปัจจัยนำเข้า (ข้อมูลความเสี่ยง ทรัพยากร ผู้เกี่ยวข้อง) กระบวนการ (โครงการ/กิจกรรม/เครื่องมือ/การติดตาม) ผลผลิตและผลลัพธ์ (ความปลอดภัยกาย-ใจ-สังคม และวัฒนธรรมความปลอดภัย) รวมถึงการกำกับติดตามเป็นรอบ (รายวัน รายเดือน รายภาคเรียน) เพื่อสร้างข้อมูลย้อนกลับซึ่งเป็นหัวใจของระบบเปิดและการพัฒนาระบบตามวงจรแบบ Smith และ SDLC ของ Biggs, Birks & Atkins ที่เน้นการวางแผน วิเคราะห์ความต้องการ พัฒนา ทดลองใช้ และประเมินผล นอกจากนี้ ในมิติการวางแผนและกลยุทธ์ รูปแบบที่ได้ยังสอดคล้องกับงานของสมุน คณานิตย์ (2558) ที่พบว่า รูปแบบการวางแผนกลยุทธ์ความปลอดภัยในสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยเตรียมความพร้อม วิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดทิศทาง จัดทำกลไกปฏิบัติ และติดตามประเมินผล โดยรูปแบบของงานวิจัยนี้ใช้แนวคิดเดียวกันแต่ทำให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นด้วยการแตกเป็น 5 โครงการหลัก พร้อมกิจกรรมย่อย เครื่องมือ และตัวชี้วัด อีกทั้งรูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมและเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถรงค์ จันฤทธิ์ และคณะ (2567) ที่พบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วยด้านผู้มีส่วนร่วมและปัจจัยการบริหาร

(นโยบาย ภาวะผู้นำ งบประมาณ สภาพแวดล้อม) เป็นแกนสำคัญ และมีความเป็นไปได้/เป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด งานวิจัยนี้จึงนำข้อค้นพบเชิงแนวคิดดังกล่าวมาปรับให้เหมาะกับบริบทประถมศึกษาในสุพรรณบุรี โดยเพิ่มกลไกเชิงคุณธรรมผ่านสัมมนา 4 เพื่อทำให้ความปลอดภัยไม่เป็นเพียงงานมาตรการ แต่เป็นวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนด้วยสติและความไม่ประมาท ขณะเดียวกัน การนำหลักสัมมนา 4 มาใช้เป็นโครงสร้างการบริหาร และยังสอดคล้องกับงานของพระครูพิจิตรวรเวท (มานัส มารยาท) (2565) ที่แสดงให้เห็นว่า หลักสัมมนาสามารถแปลงเป็นกรอบปฏิบัติที่เป็นขั้นตอน (ป้องกัน-ปรับ/ละ-พัฒนา-รักษา) เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและยั่งยืน รวมถึงงานของสุภาพร ศรีไชยวาลย์ ที่พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นระดับมากต่อการประยุกต์หลัก 4 ในการทำงาน โดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำและปทานปทาน ซึ่งช่วยหนุนว่า หลักธรรมมีศักยภาพเชิงการจัดการ และสามารถใช้เป็นกลไกพัฒนางานได้จริงในองค์กร เมื่อพิจารณาร่วมกันจะเห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความแข็งแรงทั้งฐานทฤษฎี (ระบบ/การพัฒนาระบบ) ฐานนโยบาย (ศธ./สพฐ.) และฐานเชิงคุณธรรม (สัมมนา 4) จึงมีเหตุผลรองรับว่ารูปแบบนี้สามารถตอบ โจทย์การยกระดับความปลอดภัยเชิงระบบได้ ไม่ใช่เพียงกิจกรรมรายครั้ง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการบริหารการเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยบูรณาการหลักสัมมนา 4 เป็นกรอบในการบริหารจัดการความปลอดภัยถือเป็นนวัตกรรมการบริหาร การศึกษาที่สามารถนำไปเป็นต้นแบบเพื่อยกระดับความปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษาได้อย่างยั่งยืน สันเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย คือ BASIC ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย BASIC

BASIC เป็นรูปแบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาที่บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ โดยชื่อโมเดลสะท้อนแนวคิดสำคัญ 5 มิติ ได้แก่

B -Buddhist Principles คือการนำหลักพุทธธรรมมาเป็นรากฐานในการบริหารจัดการความปลอดภัยจากจิตสำนึกภายใน

A -Active Management คือการบริหารเชิงรุกโดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างเป็นระบบ

S - Safety Zone คือการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในทุกมิติของสถานศึกษาทั้งกายภาพและจิตใจ

I -Integrated Network คือการสร้างเครือข่ายภาคีที่บูรณาการระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

C -Culture คือการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่หยั่งรากลึกในจิตสำนึกของทุกคนในสถานศึกษา ทั้งหมดนี้ผนึกรวมกันเป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งสร้างสถานศึกษาให้ปลอดภัยอย่างยั่งยืน

คำว่า BASIC หมายถึง พื้นฐาน (Basic) อันสะท้อนว่า ความปลอดภัยคือสิ่งพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา

กลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนโมเดลนี้คือหลักสัมมปปธาน 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้ใน 5 พื้นที่ปลอดภัยของสถานศึกษา ประกอบด้วย สังวรปธาน (เพียรระวัง) มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันและนโยบายป้องกันก่อนเกิดเหตุ, ปหานปธาน (เพียรละ) มุ่งแก้ไขจุดอ่อนและกำจัดต้นเหตุของอุบัติเหตุ, ภาวนापธาน (เพียรเจริญ) มุ่งพัฒนาทักษะและสติในการรู้เท่าทันอันตราย และอนุรักษนาปธาน (เพียรรักษา) มุ่งรักษาภูมิคุ้มกันเพื่อนำไปสู่วัฒนธรรมความปลอดภัยที่ยั่งยืน โดยหลักทั้ง 4 ประการนี้ถูกนำไปใช้ครอบคลุมขอบข่าย 5 พื้นที่ ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ ด้านบริเวณโรงเรียน ด้านสภาพแวดล้อมโดยรวม ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ และด้านการรับ-ส่งนักเรียน เพื่อให้การดูแลความปลอดภัยเกิดขึ้นอย่างครบถ้วนและรอบด้านในทุกมิติของสถานศึกษา โดยใช้วงจรการบริหารตั้งแต่การป้องกันเหตุ การแก้ไขปัญหา การพัฒนาศักยภาพ ไปจนถึงการธำรงรักษามาตรฐาน เพื่อเปลี่ยนผ่านจากการบริหารแบบสั่งการไปสู่การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของพหุภาคี

ผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังจากการนำ BASIC ไปใช้ครอบคลุมทั้งมิติกายภาพและจิตใจของผู้เรียน กล่าวคือ นักเรียนจะรู้สึกปลอดภัยทั้งร่างกายและจิตใจ สถิติอุบัติเหตุและการกลั่นแกล้งรังแกในสถานศึกษา ลดลงอย่างเป็นรูปธรรม เครือข่ายภาคีความปลอดภัยระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน และที่สำคัญที่สุด คือการก่อเกิดวัฒนธรรมความปลอดภัยวิถีพุทธที่หยั่งรากลึกในจิตสำนึกของทุกคนในสถานศึกษา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืนของผู้เรียนในระยะยาว ทั้งนี้ผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้และประเมินผลพบว่าอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ทั้งในด้านการปฏิบัติตามแนวทางและความพึงพอใจของผู้บริหารและบุคลากร และผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันว่ารูปแบบมีความเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสถานศึกษา โมเดลนี้จึงไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ แต่ยังเป็นปรัชญาการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ปลอดภัยจากภายในสู่ภายนอกอย่างแท้จริง สามารถนำไปเป็นต้นแบบเพื่อยกระดับความปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษาได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การบูรณาการหลักสัมมนา 4 สู่การปฏิบัติงานพหุภาคีในแผนประจำปี ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำขอบข่ายการดำเนินงานทั้ง 5 ด้าน เช่น โครงการพื้นที่ปลอดภัย เห็นกันทั่วถึง, โครงการอาคารมั่นคง ห้องเรียนอุ่นใจ) บรรจุเข้าสู่แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักสัมมนา 4 เป็นกลไกขับเคลื่อนหลัก เริ่มจากการแต่งตั้งคณะทำงานพหุภาคี (ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง สถานักเรียน) เพื่อร่วมประเมินความเสี่ยงเชิงรุก (สำรวจปธาน) และลงพื้นที่แก้ไขจุดเสี่ยงหรือมุมอับที่เมื่อพบปัญหา (ปธานปธาน) เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม

1.2 สถานศึกษาควรนำเครื่องมือประเมินผลที่ได้จากงานวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความรู้สึกลดภัยของนักเรียน แบบบันทึกสถิติอุบัติเหตุ และ Checklist รายเดือน ไปใช้กำกับติดตามการทำงานอย่างต่อเนื่อง (อนุรักษนาปธาน) ควบคู่กับการใช้ระบบเสริมแรงใจ เช่น การเชิดชูเกียรติห้องเรียนต้นแบบด้านความปลอดภัย เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรและนักเรียนเกิดความตระหนักรู้ การมีสติในการใช้ชีวิต (ภาวนาปธาน) และหล่อหลอมให้ความปลอดภัยกลายเป็นวิถีปฏิบัติปกติขององค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยต่อยอดโดยเน้นเจาะลึกไปที่ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ส่งผลต่อสภาพจิตใจของนักเรียน เช่น การรังแกกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หรือความรุนแรงเชิงพฤติกรรม โดยนำหลักสัมมนา 4 ไปพัฒนาร่วมกับเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน เพื่อหารูปแบบการป้องกันและเยียวยาที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของเด็กวัยเรียน

2.2 เนื่องจากงานวิจัยนี้ถูกออกแบบภายใต้บริบทของพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรนำรูปแบบนี้ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาในบริบทอื่น เช่น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา หรือโรงเรียนในเขตเมืองขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนทางสภาพแวดล้อมต่างออกไป เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผล วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ และปรับปรุงรูปแบบให้สามารถรองรับความหลากหลายของการบริหารจัดการศึกษาในระดับชาติได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2560). แนวปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและจำเลย. กรุงเทพมหานคร: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). รายงานสถานการณ์ความรุนแรงและการรังแกกันในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- อึ้งรุ้ง จันทรู และคณะ. (2567). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(9), 778-792.
- พระครูพิจิตรวราภ (มานัส มารยาท). (2565). การประยุกต์ใช้หลักสัมมนาเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(1), 273.

- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. (19 สิงหาคม 2542).
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2546). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 95 ก. (2 ตุลาคม 2546).
- มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2564). รายงานสถานการณ์การละเมิดสิทธิเด็กในประเทศไทย ประจำปี 2564. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก.
- มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล. (2565). รายงานสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาธรรม. (2544). จิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. (2566). รายงานสรุปผลการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566. สุพรรณบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แนวทางการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุมน คณานิธิ. (2558). รูปแบบการวางแผนกลยุทธ์ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (online), 3(2), 21–31.